

Зөһрәб БАХШӘЛИЈЕВ
тарих елмләри намизәди,
досент

РЕСПУБЛИКА ЕЛМИ ТЕХНИКИ КИТАБХАНАСЫ: ИНКИШАФ ТАРИХИ, МҮАСИР ВӘЗИЈЈӘТИ ВӘ ПЕРСПЕКТИВЛӘРИ

2000-чи илин сонунда Азәрбајчанын ән нәһәнк информасија еһтијатларына малик Республика Елми Тәдгигат Китабханасынын јубилеји гејд едилир. Рәсмиләр вә китабханачылар онун 70 илијини гејд етмәјә һазырлашырлар, тарихи фактләр исә китабхананын 80 јашынын тамам олдуғуну кәстәрир. Ким һағлыдыр? Тарихи фактларла таныш олуб, өзүнүз гәрар чыхарын.

Икинчи минилликдә Азәрбајчан Республикасынын газандығы вә инкишаф етдирдији гијмәтли дәјәрләр ичәрисиндә мәдәнијјәтин вә информасија еһтијатларынын әсас кәстәричиси олан китабханалар мүһүм јер тутур.

Бир чох мütәхәссисләр һағлы олараг гејд едирләр ки, китабханаларын инкишаф сәвијјәси өлкәнин вә чәмијјәтин бүтөвлүкдә инкишаф сәвијјәсини кәстәрән индикаторлардан биринә чеврилir.

Һазырда чәмијјәтдә мөвчуд олан бир чох зиддијјәтли бахыш вә мөвгеләрә бахмајараг, гејд олунмалыдыр ки, өлкәдә үмүмән бүтүн фәалијјәт саһәләриндә олдуғу кими китабхана иши саһәсиндә дә мütәјјән инкишаф һисс едилir. Лакин онун мütәсир дуруму вә инкишаф сүр'әти чәмијјәти гане етмир.

Республикада фәалијјәт кәстәрән 10 минә гәдәр мütәталиф нөв вә тип китабханаларын фондундакы 115 милјон нүсхәјә гәдәр сәнәдин демәк олар ки, бешдән бир һиссәси республика әһәмијјәтли ири китабханаларын фондунда чәмләнмишдир. Һазырда фәалијјәт кәстәрән 8 ири мәркәзи китабханадан бири дә Республика Елми Техники Китабханасыдыр.

Республика Елми Техники Китабханасынын фондунда елмин, техниканын ајры-ајры саһәләринә даир 19 милјон нүсхәдән чох мütәталиф тип вә нөв чап мәһсуллары вә дикәр материаллар саһланыр ки, бу да Азәрбајчанда фәалијјәт кәстәрән бүтүн республика

лика әһәмијјәтли ири мәркәзи китабханаларын (М.Ф.Ахундов адына Республика Дөвләт Китабханасы да дахил олмагла) үмуми сәнәд фондундан хејли чохдур.

Республика Елми Техники Китабханасы (РЕТК) тәкчә өз фондунун һәчминә көрә дејил, ејни заманда јаранма тарихинин гәдимлијинә вә Азәрбајчан иғтисадијјатынын әсасыны тәшкил едән Јаначаг-Енеркетика Сәнаје Комплексинин информасија тә’минатынын јарадылмасындакы бөјүк хидмәтләринә көрә дә башгаларындан әсаслы сүрәтдә фәағләнир.

Һазырда Азәрбајчанын ән нәһәнк, чохсајлы елми-техники информасија еһтијатларына малик олан РЕТК өзүнүн мүасир сәвијәсинә чатана гәдәр чох чәтин, лакин мәзmunлу, сәмәрәли, тарихи бир инкишаф јолу кечмишдир.

Гејд етмәк лазымдыр ки, бу күнә гәдәр Азәрбајчанын мүхтәлиф мәтбу органларында, ајры-ајры мүтәхәссләрин јазыларында, мә’лумат китабларында РЕТК-нын јаранма тарихи олараг онун Нефт Сәнајесинин Мәркәзи Техники Китабханасы кими јарадылдығы вахтда, јә’ни 1930-чу ил кәстәрилир. Доғрудан да белә бир статусун мүвафиг сәнаје назирлијинин сәләһијјәтли органы тәрәфиндән рәсмиләшдирилмәси факты вардыр. Белә ки, Азәрбајчан нефт сәнајесинә башчылыг едән “Азәрнефт” идарәси рәһбәрлији 1930-чу ил 6 декабр тарихли 1986 сајлы әмри илә өзүнүн 22 сентјабр тарихли 1456 сајлы әмринә әлавә вә мүәјјән дәјишикликләрлә әлагәдар билдирди ки, јарадылан Мәркәзи Техники Китабхана (МТК) билаваситә “Фәһлә гүввәсинин вә техники ишчиләрин һазырланмасы вә ихтисасларынын артырылмасы” үзрә шә’бәнин бир һиссәси кими онун тәркибинә едилир (19). Сонра һәмин әмрдә МТК-нын сахланылмасы үчүн вәсаитләрин ајрылма мәнбәләри кәстәрилди:

1. Профил үзрә һәр чүр техники ишчиләрин һазырланмасы вә ихтисасынын артырылмасы” үзрә шә’бәјә вә “Азәрнефт” мүәссисәләринин һәр рүбдә ајырдығлары вәсаит;

2. “Нефтчиләр” клубу нәздиндәки китабхананын сахланылмасына ајрылан вәсаит;

3. Хүсуси техники әдәбијјат алмаг үчүн “Азәрнефт” мәркәзи апаратынын инзибати хәрчләри үзрә сметада нәзәрдә тутулмуш вәсаитләр.

Һәмин әмрдә сонра гејд едилир ки, кәләчәкдә МТК-нын сахланмасы үчүн вәсаит “фәһлә гүввәсинин вә техники ишчиләрин һазырланмасы вә ихтисасларынын артырылмасы” шә’бәси, “Азәрнефт”-ин мүһәндис-техник вә инзибати ишчиләрин ихтисасларынын артырылмасы үчүн тутулан сметада нәзәрә алынмалыдыр.

Бу әмрдә “Азәрнефт” идарәсиндәки техники бүронун мә’лумат китабханасынын ваһид штат кими дәғв едилдији билдирлир, Ин-

зибати Идарәнин информасија бүросундән тәләб едир ки, дөври әдәбијјатын, журнал вә гәзетин јазылмасы үзрә бүтүн сәнәдләр Мәркәзи Теники Китабханаја верилсин. Сонда исә МТК-нын штаты кәстәрилмишдир.

- МТК-нын мүдири - 1 нәфәр;
  - онун мүавини, ејни заманда шәһәр китабханасынын мүдири - 1 нәфәр;
  - китабханачылар - 4 нәфәр;
  - техники ишчи - 1 нәфәр;
  - экспедитор - 1 нәфәр;
  - мүһасибкәмәкчиси - 1 нәфәр;
  - хидмәтчи - 1 нәфәр;
  - курјер - 1 нәфәр;
  - бүтүн рајон китабханаларында китабханачылар - 5 нәфәр.
- (19).

Беләликлә, нефт мәнәјеси Мәркәзи Техники Китабханасынын “Нефтчиләр” клубунун техники китабханасы базасы әсасәндә 1930-чу илин сентјабрында тәшкил едилдији мүвафиг идарәетмә органларынын дөвләт архивләриндә сахланылан сәнәдләри илә тәсдиғләнир.

1955-чи илдә “Азәрбајчан Нефт Тәсәррүфаты” журналынын 8-чи сајында Нефт Сәнајеси Мәркәзи Техники Китабханасынын 25 илијинә һәср олунмуш мәғаләдә (мүәллиф МТК-нын мүдири Л.М.Мангасаровадыр).

Мәғалә мүәллифи дә Нефт Сәнајеси Мәркәзи Техники Китабханасынын “Нефтчиләр” клубу техники китабхананын базасында тәшкилини е’тираф едир, лакин китабхананын 1930-чу илдән јарандығыны вә 1955-чи илдә онун 25 јашынын тамам олдуғуну кәстәрилди. Тәәссүф ки, мәғалә мүәллифи дә ондан сонракы илләрдә китабхананын 50-60 илик јубилејини гејд едәнләр дә онун даһа әввәлләр јарандығыны нәзәрә алмамышлар. Онун јаранма тарихи вә илк јубилеји һағтында кениш ичтимаијјәтә илк дәфә мә’лумат верән Л.М.Мангасарова миллијјәтчә ермәнидир вә ола биләр ки, Азәрбајчан Нефт Сәнајесинин илк Мәркәзи Техники Китабханасынын јаранмасыны өз ады илә бағламаг истәмишдир. Лакин ондан сонра кәләнләр Нефт Сәнајеси Мәркәзи Техники Китабханасынын һәлә “Нефтчиләр” клубу нәздиндә фәалијјәт кәстәрдидијини билсәләр дә, онун јаранма тарихи һағтында архив материалларыны арашдырмадан Л.М.Мангасароваја әсасланараг Мәркәзи Техники Китабхананын јаранма тарихини 1930-чу илдән гәбул етмишләр вә тәәссүф ки, бу јанлышлыг инди дә давам едир.

Гејд едилир ки, бу илин ијул ајында МТК-нын јарадылмасынын 25 или тамам олур. Белә ки, 25 ил әввәл Азәрнефт Мәркәзи Идарәсинин әмри илә “Нефтчиләр” клубунун нәздиндә олан кичик-бир китабхананын ббазасында Мәркәзи Техники Китабхана јара-

дылмышдыр(7). Бурада МТК-нын ијулда јарандығы гејд едилір. Лакин китабхананын МТК кими сентјабр ајындан ишә башладығы башга фактларла тәстигләнир. 1930-чу ил сентјабрын 16-да Азәрнефт үзрә Мәркәзи Техники Китабхананын вердији е'ланда билдирилди ки, китабхана 20 сентјабрдан ачылачагдыр. Китабхананын иш вахты саат 900-дан ахшам саат 900 гәдәрди(19).

Бүтүн бу фактлар Техники Китабхананын јалныз "Нефтчиләр" клубунун тәркибиндән чыхыб бүтүн Нефт Сәнајеси үчүн Мәркәзи Техники Китабхана статусу алдығыны көстәрир. Она көрә дә бир чох мүәллифләр сәһвән бу фактларла әсасланараг Нефт Сәнајеси МТК-нын 1930-ху илдә јарандығыны әсас көтүрүрләр. Әслиндә Нефт Сәнајеси Мәркәзи Техники Китабханасынын јадылмасы тарихи 1920-чи илин мај-октјабр ајларына тәсадүф едир. Белә ки, Азәрбајчан Халг Маариф Комиссарлығынын 1920-чи илин 23 мајындан 23 октјабрына гәдәр олан 5 ајлаг һесабатында көстәрилир ки, бу дөврдә Бакы шәһәриндә 10 китабхана, рајонларда исә 24 китабхана ачылмалы иди. Бунлардан әлавә, бир чох идарәләр хусуси китабханаларын тәшкил едилмәси мәсәләсини галдырмышлар. Хусуси Китабханалар јалныз шәһәрдә јарадылмышдыр, рајонларда исә хусуси китабханаларын шә'бәләри ачылмышдыр. һәмин һесабатда Бакы шәһәриндә јарадылмыш 10 хусуси китабхананын сијаһысында һәмкарлар Иттифагы Шурасынын китабханасындан сонра дөрдүнчү јердә Нефт Комитәсинин кимтабханасынын јарадылдығы көстәрилир (1).

Азәрнефт Комитәси үзрә 1921-чи ил октјабрын 22-дә верилмиш, 92 сажлы әмрлә техники китабхананын 2 штаты (китабханачыларын адлары көстәрилмәклә) ХМК-дан алынараг Азәрнефт Комитәсинә верилір. Ондан бир нечә ај сонра Азәрнефт Комитәсинин 1922-чи ил 7 ијун тарихли 307 сажлы башга бир әмри илә Азәрнефт идарәсинин техники китабханасынын штаты бу тәркибдә е'лан едилір:

1. Китабхана мүдири - Мјасникова Н.Б.
2. Китабханачы - Грановскаја М.Н.
3. Хидмәтчи - Муравјова В.И. (15).

Бу архив сәнәдләриндән ајдын көрүнүр вә тәсдиг олунур ки, техники китабхана һәлә 1920-чи илин икинчи јарысында јарадылмыш вә һазыркы Республика Елми Техники Китабханасынын сәләфидир.

Китабхананын јарадылдығы илк вахтларда онун китаб фонду һаггында дәгиг бир мә'лумат олмамышдыр, лакин ики нәфәр китабханачы вә бир нәфәр хидмәтчи штаты илә тә'мин едилмәси, техники китабхананын хејли мигдарда фонду олдуғуну вә кәләчәклә онун фәалијәтинин кенишләндириләчәјинини әввәлчәдән нәтәрдә тутулдуғуну сөјләмәјә әсас верир. Мүгајисә үчүн демәк ләғымдыр ки, һазырда 15-20 мин нүсхәдән чох сәнәд олан нефт

сәнајеси елми-техники китабханаларында чәми бир нәфәр китабханачы ишләјир. Техники китабхананын сонракы инкишаф тарихини изләдикчә бу дејиләнләрин доғрулуғу бир даһа тәсдигләнир.

Мә'лум олдуғу кими, 20-чи илләрдә "Азәрнефт" Мәркәзи Идарәсинин техники шә'бәси нәздиндә Китабханачылыг Комиссијасы фәалијәт көстәрмишди. Бу комиссија васитәсилә харичи өлкәләрдән алынан гијмәтли техники әдәбијјат әсасән техники китабхананын фондунда сахланылырды вә бир һиссәси мә'лумат китабханалары олан идарәләр арасында пајланылды. Бу да техники китабхана фондунун гијмәти елми, техники әдәбијјатла зәнкинләшмәсинә вә нефт сәнајеси ишчиләринин техники әдәбијјата сүр'әтлә артан тәтәләбатынын өдәнилмәсинә лазымы тә'минат јарадырды.

Мәһз буна көрә дә 1924-чү илдә Дағ-мә'дән фәһләләри һәмкарлар Иттифагы Азәрбајчан Нефт Сәнајеси ишчиләринин "Нефтчиләр" клубу јарадыларкән "Азәрнефт" идарәсинин техники китабханасы мүвәггәти олараг онун тәркибинә дахил едилір. Белә ки, "Нефтчиләр" клубунун низамнамәсинә көрә гаршысында дуран вәзифәләрин һәјата кечирилмәси үчүн онун нәшр органы, техники китабханасы вә кино тамашалары тәшкил етмәк, күтләви тәдбирләр кечирмәк үчүн мәдәнијјәт очаглары вә клублары олмалы иди. (16)

Ејни заманда низамнамәјә көрә јалныз клуб үзвләри олан шәхсләр онун хидмәтиндән истифадә едә биләрдә ки, шүбһәсиз бу да китабханадан истифадә етмәк истәјән охучуларын чохунун һүгугуну мәһдудлашдырмагла бәрабәр техники китабхананын да кениш мигајасда фәалијјәтинә мане олурду.

Техники китабхана "Нефтчиләр" клубунун тәркибинә дахил едилдикдән сонра Нефт Сәнајесиндә чалышан фәһлә вә мүһәндис-техник ишчиләрә хидмәт етмишди. Лакин онун тарихини сахғалашдырмаг истәјәнләр Нефт Сәнајеси Мәркәзи Техники Китабханасынын куја ки, "Нефтчиләр" клубунун кичик бир китабханасы базасында јарадылдығыны гејд едиләр. Онлар унудурлар ки, бу китабзана клубу нәздиндә олдуғу дөврдән Мәркәзи Техники китабзана адланмыш, она аид олан функцијаны уғурла јеринә јетирмишди.

Бүтүн бунлар о дөврүн бир чохтарихи архив сәнәдләри илә тәсдигләнир. Белә ки, "Азәрнефт" идарәсинин, 1926-чы ил 30 нојабр тарихли сиркулјар мәктубунда гејд едилір ки, бир сыра јерли идарәләр 1927-чи ил үчүн мә'лумат әдәбијјатына дејил, үмуми характерли техники әдәбијјата сифариш верирләр ки, бу китаблар да "Нефтчиләр" клубунун Мәркәзи Техники Китабханасында вардыр. (8)

Дикәр бир архив сәнәдиндә - "Азәрнефт" Мәркәзи Идарәси үзрә 1927-чи ил 29 нојабр тарихли сиркулјар мәктубда дејилір

ки, "Азәрнефт"ин бүтүн мә'лумат китабханаларында сахланылан китабларын үмуми каталогу чап едилеб гуртарыб. (жалныз "Нефтчиләр" клубу Мәркәзи Техники Китабханада олан китаблардан башга), һазырда таныш олмаг вә истифадә үчүн о јерләрә көндәрилик. (17) Үчүнчү бир сәнәддә - "Азәрнефт" идарәсинин 1929-чу ил 26 август тарихли бүллетениндә (18) "Нефтчиләр" клубуну нәздиндә Мәркәзи Техники Китабханаја дахил олан јени әдәбијат һаггында е'лан верилмәси кәстәрилик вә с. Белә сәнәдләрин сајыны артырмаг да олар. Лакин бунлар да кифәјәтдик ки, нефт сәнәјеси Мәркәзи Техники Китабханасынын һәлә "Нефтчиләр" клубу нәзниндә олдуғу заман Мәркәзи Техники Китабхана адландырылдығыны вә сәнәјә саһәсиндә фәалијјәт кәстәрән кичик техники мә'лумат китабханаларына методик көмәклик вә јардым етдијни тәсдигләсин.

Беләликлә, бир сыра мүәллифләрин гејд етдији кими, "Нефтчиләр" клубу Мәркәзи Техники Китабханасы кичик бир мә'лумат китабханасы олмамыш, зәнкин фонда малик, мә'дәнләрдә вә заводларда шә'бәләри олан, дөврүнә көрә нефт сәнәјесиндә сечилән ири китабхана олмушдур.

Нефт саһәсиндә дөврүнүн ири китабханасы олмасы фактыны Мәркәзи Техники Китабханаја "Азәрнефт" идарәсинин илик смета хәрчләриндә "Нефтчиләр" клубу китабханасынын сахланмасы үчүн ајрыча бөлмәдә вәсаит ајырмаларынын кәстәрилмәси дә тәсдигләјир. Белә ки, 1925-1926-чу ил смета хәрчләриндә "Нефтчиләр" клубу Мәркәзи Техники Китабханасынын сахланмасы үчүн 18 мин манат, әдәбијат алынмасы үчүн 39 мин манат, 1927-1928-чи илләрдә мұвафиг олараг 15 мин, 10 мин (9), 1928-1929-чу илләрдә 15 мин, 19,3 мин (10) манат нәзәрдә тутулмуш вә һәр ил сметада нәзәрдә тутулдуғундан артыг вәсаит хәрчләнмишдир.

Бүтүн бу фактлар бир даһа техники китабхананын һәлә 20-30-чу илләрдә сәнәјә саһәсиндә ири вә апарычы китабхана олмасыны кәстәрилик. Артыг дејилдији кими, "Нефтчиләр" клубу фәалијјәтини дајандырдыгдан сонра Мәркәзи Техники Китабхана жалныз клуб үзләринә дејил, "Азәрнефт" бирлијинин әһәтә етдији бүтүн идарә вә мүәссисәләрин ишчиләринә хидмәт етмәјә башламышдыр. Бу мәгсәдлә онун штат ваһидләри артырылмыш, нормал фәалијјәт үчүн лазым олан вәсаитин мәнбәләри кәстәрилмиш вә функцијалары кенишләндирилмишдир. Бу да сонрақы илләрдә онун сүр'әтлә инкишафына, хуәсилә китаб фондунун, охучулары мигдарынын, китаб верилишинин вә дикәр кәстәричиләрин динамик инкишафына мүсбәт тә'сир етмишдир.

Мәркәзи Техники Китабхананын фонду вә охучулары һаггында илк статистик мә'лумат мәтбу органда 1932-чи илдә верилмишдир. Бу мә'лумата көрә МТК-нын 1931-чи илдә 10 мин нүсхә

фонду, 768 нәфәр охучусу олмушдур (5).

Мә'лум олдуғу кими, УИК(б)П МК-нын 1931-чи ил 25 мај тарихли "Истеһсалат-техники тәблиғатын гојулушу һаггында" гәрәрына ујғун олараг 1932-чи илин әввәлләриндә "Азәрнефт" бирлијинин "Истеһсалат-техники тәблиғат бөлмәси" јарадылмыш вә МТК бөлмәнин табелијинә верилмишдир. Сәнәјә саһәсиндә техники тәблиғатын күчләндирилмәси мәгсәдини гаршыја гојмуш бу бөлмә өзүнүн нәшријјатыны јаратмыш, 1932-чи илин сонунга гәдәр бирлијә дахил олан бүтүн идарә вә мүәссисәләрдә кичик дә олса, техники китабханаларын тәшкили ишини планлашдырмышдыр.

Тәкчә 1932-чи илдә јени јарадылмыш "Азәрнефтнәшр" тәрәфиндән 80-ә гәдәр адда рус дилиндә техники әдәбијат бурахылмышдыр ки, сондан 14 китаб фәһлә-мүәллиф тәрәфиндән јазылмышдыр. Һәмчинин 23 әддә түрк дилиндә (Азәрбајҗан дилиндә - З.Б.) нефтә даир бурахылмыш китабын 7-си түрк фәһлә-мүәллиф тәрәфиндән јазылмышдыр (5).

Бүтүн бу фактлар нефт сәнәјесиндә техники китабхана шәбәкәләринин, о чүмләдән МТК фондунун вә охучусунун артымына да чоһ мүсбәт тә'сир кәстәрилмишдир. Она көрә дә МТК-нын фонду сүр'әтлә артараг, 1932-чи илдә 34 мин нүсхәјә чатмышдыр.

МТК-нын фәалијјәт даирәси кенишләндикчә, фондун һәмчи артыб зәнкинләшдикчә охучулары сајыда чоһалырды ки, бунлар да тәбии олараг китабханачы штат ваһидинин вә онун сахланмасы үчүн ајрылан вәсаитин артырылмасыны тәләб едирди.

1939-чу илдә Гафгаз үзрә "Башнефтчыхарма" Идарәсинин (Главнефтдөбөчы Кавказа) рәис мүавини Николајевскинин "Азәрнефтчыхарма" бирлијинин рәис мүавини Е.Р.Бағырова үнванладығы мәктубунда кәстәрилди ки, ССРИ Јаначаг Назирлији план шә'бәсинин 1939-чу ил 25 апрел тарихли 09-5 N-ли мәктубуна ујғун олараг 1939-чу илдә бирлијин Мәркәзи Елми-Техники Китабханасынын штат чөдвәли вә смета хәрчләри бирбаша "Азәрнефтчыхарма" бирлији тәрәфиндән тәсдиг едилди.

Јаначаг Назирлијинин Мәркәзи Мүһасиблији, Мәркәзи Елми-Техники Китабхананын сахланмасы үзрә хәрчләри "Елми-тәдгигат ишләри үзрә хәрчләр" бөлмәсинин коммерсија хәрчләри үзрә маддәсинә аид олунмасы кәстәрилмишдир (17).

Бу мәктубда илк дөфә олараг МТК Мәркәзи Елми Техники Китабхана кими адландырылмыш вә онун сахланмасы үчүн лазым олан хәрчләр исә "Елми тәдгигат ишләри үзрә хәрчләр" маддәсинә аид едилмишдир. Һәмчинин смета хәрчләринин тәсдигләнмәси әввәлки илләрдә олдуғу кими мәркәзин дејил, бирбаша "Азәрнефтчыхарма" бирлијинин сәләһијјәтинә аид едилди. Бу да баш идарәјә имкан верирди ки, китабхана үчүн лазым олан вәсаити мүстәгил шәкилдә ајыра билсин.

1939-чу ил үчүн Мәркәзи Елми Техники Китабхананын (МЕТК) 15 нәфәр ишаты олмуш вә онун сахланмасы үчүн 180.046 манат (11), 1941-чи илдә исә 162.200 манат (12) вәсаит аҗрылмышдыр.

Үмумијјәтлә, МЕТК-ја мұһарибә илләриндә аҗрылан вәсаитин мигдарында һисс едиләчәк дәрәчәдә дәјишиклик мұшаһидә едилмәмишдир. Әксинә, бу вәсаитин мигдары мұһарибәдән сонракы илләрдә артмышдыр. 1945-чи илдә МЕТК-нын сахланмасы үчүн 154.169 (13), 1946-чы илдә 218.280, 1948-чи илдә 230.861, 1949-чу илдә 240.000 манат (14) вәсаит аҗрылмышдыр. Бүтүн бу фактлар республикада нефт сәнајесинә башчылыг едән инзибати рәһбәрлијин МЕТК ишинә јүксәк гүјмәт вердијини тәсдигләјир.

Артыг 1939-чу илин архив материалларындан мө'лум олур ки, МЕТК-нын ишчиләри нефт сәнајесинин идарә вә мүәссисәләриндә фәалијјәт кәстәрән техники китабханалара јерләрдә методик көмәклик кәстәрир вә мәсләһәтләр верирдиләр. Бу да нефт сәнајеси техники китабханаларынын ишинин әлағәләндирилмәсинә вә онларын бир систем дахилиндә гаршылыгы фәалијјәтинин формалашмасына зәмин јарадырды.

Икинчи дүнја мұһарибәси илләриндә МЕТК бүтүн совет китабханалары кими өз ишини мұһарибә илләринин тәләбләринә ујғун гурараг тәкчә нефтчиләрә техники әдәбијјатла хидмәт етмәклә өз ишини мәһдудлашдырмыр, кениш сијаси, идеолоки тәблиғат иши апарыр вә нефт сәнајесиндә фәалијјәт кәстәрән техники китабханалара һәр чүр лазыми көмәклик кәстәрирди.

Мұһарибә илләриндә республикада јаранмыш мадди чәтинлијә бахмајараг МЕТК һәр ил орта һесабла 3 мин нүсхәјә гәдәр техники, тәблиғат вә ичтимаи-сијаси елмләрә даир әдәбијјат, 20 адда техники журнал алырды (6). Китабханада мүнтәзәм шәкилдә јени китаб, журнал сәркиләри тәшкил едилмиш вә бу тәдбирләрин ағырлыг мәркәзини әсасән нефт мө'дәнләринә, нефтајырма вә машынгајырма заводларына кечирмишдир.

Мұһарибә илләриндә әмәк фәаллағына көрә Мәркәзи Елми-Техники Китабхананын 4 нәфәр китабханачысы "Бөјүк Вәтән мұһарибәсиндә фәдакар әмәјә көрә" медалы иләч тәлтиф едилмишдир (6).

Мұһарибәдән сонракы бәрпа илләриндә вә нефт сәнајеси комплексинә ваһид рәһбәрлик едән Нефт Сәнајеси

Назирлијинин јаранмасындан сонра китабхана ишинә дигтәт вә тәләбкарлығын хејли артдығы мұшаһидә едилир. Белә ки, Азәрбајчан ССР Нефт Сәнајеси Назирлијинин 1956-чы илдә билаваситә МЕТК-нын вә нефт сәнајеси техники китабханаларынын фәалијјәти илә бағлы үч мұһүм әмри верилмишдир. "Китабхана ишчиләри илә семинарларын кечирилмәси һаггында" 1956-чы ил 10 апрел 203 нөмрәли биринчи әмрдә китабхана ишчиләринин нефт

истеһсалы техникасы илә таныш едилмәси үчүн назирлијин техники шө'бәсинин мүдири вә МЕТК-нын директорундан Нефтчиләрин Азәрбајчан Елми, Техники Чәмијјәти (АзНТО) илә бирликдә һәфтәдә бир дәфә истеһсалатдан аҗрылмагла китабхана ишчиләри үчүн семинарларын кечирилмәси тәләб едилирди (21). һәммин әмрдә идарә дә мүәссисә рәһбәрләриндән тәләб едилирди ки, өз китабхана ишчиләринин һәфтәдә бир дәфә семинара кәлмәләрини тә'мин етсинләр вә онларын күндәлик әмәк һаггы сахланылсын. Бунлардан әлавә, идарә рәһбәрләри гаршысында бир чох тәләбләр гојулур вә бу ишин јеринә јетирилмәсинә нәзарәт МЕТК-нын директоруна һәвалә едилирди.

Нефт Сәнајеси Назирлијинин "Елми-техники, техники китабханаларын вә тәдрис китабханаларынын ишини јахшылашдырмаг һаггында" 1956-чы ил 5 ијун тарихли 303 N-ли (21) икинчи әмриндә китабханаларын ишиндә олан мүсбәт чәһәтләрлә јанашы мөвчуд нөгсанлар (мадди-техники базанын зәифлији, вахтлы-вахтында алынмамасы, китабларын азлыгы вә китабхана ишинә нәзарәтин зәифлији вә с.) кәстәрилер вә мүәссисәләрин баш мұһәндисләриндән тәләб едилирди ки, сәнаједә китабханаларын ишинә вә онларын малијјәләшдирилмәсинә нәзарәти күчләндирсинләр.

Сәнајә сәһәсиндә китабхана ишчиләринин ишә гәбулу вә чыхарылмасынын МЕТК-нын ичазәси илә һәјата кечирилмәсини вә бүтүн китабхана ишчиләринин һәр һәфтә МЕТК-јә семинара кәлмәси вә груп һалында әдәбијјат комплектләшдирилмәсинә чәлб едилмәси мүәссисә вә идарә рәһбәрләриндән тәләб едилирди. һәмчинин МЕТК-ја сәләһијјәт верилирди ки, јерләрдә бүтүн китабханалары тәфтиш етсин вә акт тәртиб едәрәк идарә вә мүәссисә рәһбәрләринә тәсдиг етдирсин. һәмчинин әмрдә 7 китабханада штат ваһидинин бир-ики нәфәр артырылмасы кәстәрилер вә МЕТК-нын мұбадилә фондундан артыг әдәбијјатын мұвафиг гәјдалара ујғун олараг јени јарадылан техники китабханалара верилмәси тәләб едилирди.

Республика Нефт Сәнајеси Назирлијинин 1956-чы ил 3 декабр тарихли 631 N-ли (22) үчүнчү әмриндә нефт сәнајесиндә елми-техники, техники вә тәдрис китабханаларынын сијаһыја алынмасы тәләб едилир вә бу ишә билаваситә нәзарәт МЕТК-ја һәвалә едилирди.

50-чи илләрдә МЕТК нефтчи охучулара хидмәт етмәклә јанашы, мәркәзи Елми Техники Китабхана функцијасыны да јеринә јетирир вә бу заман Нефт Сәнајеси Назирлији тәрәфиндән верилән бүтүн әмр вә кәстәришләри өз ишиндә әсас көтүрүрдү.

Мұһарибәдән сонракы дөврдә МЕТК-нын сахланмасы үчүн аҗрылан вәсаит мигдарынын илдән-илә артмасы онун фондунун мұ

һарибә әрәфәсиндә олдуғу кими сүр'әтли артымына вә дикәр хидмәт кәстәричиләринин жүксәлмәсинә мүсбәт тәҗсир етмишдир.

1955-чи илдә МЕТК-нын фондунда 150 мин нүсхә чап ваһиди олмушдур. Нефт сәнајесиндә фәалијјәт кәстәрән 40 елми-техники китабханаја о, методик јардым едирди. Бкаы шәһәриндәки 100-ә гәдәр мүхтәлиф тәшкилат вә китабхана КАА васитәсилә МЕТК-нын фондундан истифадә етмишләр (7).

Нефт сәнајеси техники китабханаларынын 50-60-чы илләрдә ишинин хејли фәал олмасы вә охучуларә хидмәт ешинин һисс едиләчәк дәрәчәдә жүксәлдилмәсиндә МЕТК-нын хүсуси ролу олмушдур. Китабхананын директору вә тәчрүбәли ишчиләри мүн-тәзәм шәкилдә идарә вә мүәссисә етли-техники китабхана мүдирләри үчүн һәр һәфтәнин үчүнчү күнләри тәшкил олунмуш семинарларда чыхыш едир, јени габагчыл иш тәчрүбәләри һаггында мә'лумат верир вә онларын һесабатларыны динләјирдиләр. Һәмчинин груп һалында әдәбијјатын комплекләшдирилмәси иши һәјата кечирилди ки, бу да китабхана фондунун сәмәрәли комплекләшдирилмәсинә тә'минат јарадырды. МЕТК Республика Елми Техники Китабханасы (РЕТК) статусуну алдыдан сонра фәалијјәт мигјасыны даһа да кенишләндирмиш, артыг республиканын бүтүн сәнаје сәһәләринин елми-техники китабханаларына методик көмәклик ишини вә дикәр јардымлары һәјата кечирмәјә башламышдыр.

Мә'лум олдуғу кими, 1957-чи илдә ССРИ-дә халг тәсәррүфаты әрази-структур идарәсинин, јә'ни Халг Тәсәррүфаты Шурасынын јарадылмасы нәтичәсиндә бир сыра иттифаг вә республика сәнаје назирликләри ләғв едилмишдир. Бу заман техники китабханалар әрази игтисади рајонларында сәнајејә китабхана-информасија хидмәти кәстәрән әсас баха олмушдур. Бүтүн игтисади рајонларда чоһпрофилли мәркәзи елми-техники китабханалар вә мүвафиг республикаларда респблика елми-техники китабханалары јарадылтырды.

Мәһз 1957-чи илдә Азәрбајчан ССР Назирләр Советинин кәстәриши илә республика Нефт Сәнајеси Назирлијинин МЕТК бахасында Республика Елми Техники Китабханасы (РЕТК) јарадылмышдыр (2). Китабхана Республика Назирләр Советинин Елми вә Техники Комитәсинин табелијинә верилмишдир. Республикада бүтүн техники китабхана шәбәкәләринә елми-методик рәһбәрлик РЕТК-ја һәвалә едилмишдир. 1958-чи илдә респбликада 964.335 нүсхә үмуми китаб фондуна малик чәми 62 елми-техники китабхана олмушдур. Бу китабханалардан 30-дан чоһу јалпыг нефт сәнајеси елми-техники китабханалары иди (6).

1958-чи илдә РЕТК-нын фонунда 221.149 нүсхә чап мәһсулу

вә дикәр материаллар олмушдур. Китабхана ил әрзиндә орта һесабла 5000 нәфәрдән чоһ охучуја хидмәт етмиш вә онлара өз фондундан 170 мин нүсхәјә јахын китаб вә дикәр сәнәдләр вермишдир.

РЕТК 1957-чи илдә ССРИ Нефт Сәнајеси Назирлијинин 268 китабханасы арасында кечирилмиш бахышын галиби олмушдур (6).

Нефт Сәнајеси Мәркәзи Елми Техники Китабханасынын РЕТК-ја чеврилмәси, китабхананын бүтүн истигамәтдә фәалијјәтини кенишләндирмиш вә онун гаршысында гојулан вәзифәләри бир аз да мүрәккәбләшдирилмишдир. Әкәр әввәлләр китабхана өз фондуну әсасән нефт сәнајеси үзрә техники, истехсалат, сораг-мә'лумат вә дикәр чап мәһсуллары илә комплекләшдирилдисә, инди о, республика халг тәсәррүфатынын бүтүн сәнаје сәһәләри үзрә (нефтдән тутмуш јүнкүл, јејинти, машынгајырма, кимја, чиһазгајырма вә дикәр сәнаје сәһәләри) фондуну комплекләшдирилди вә һәммин әдәбијјат үзрә республиканын бүтүн вәтәндашларына хидмәт едирди. Дикәр тәрәфдән исә бүтүн сәнаје сәһәләри үзрә фәалијјәт кәстәрән техники китабханаларә елми-методик көмәклик ишини һәјата кечирилди вә КАА васитәсилә хидмәт ишинин мәркәзи вә дикәр функцијалары јеринә јетирилди.

Бүтүн бунлар үчүн китабхананын узун илләр нефт сәнајесинин МЕТК-сы кими фәалијјәт кәстәрдији вахтлврда газандығы тәчрүбә, топладығы зәнкин әдәбијјат фонду онун көмәјинә кәлирди. Бүтүн бунлар имкан верирди ки, китабхана илк күндән үзәринә дүшән вәзифәләри мүвәффәгијјәтлә јеринә јетирә билсин.

РЕТК статусу алдыдан сонра гаршысында дуран вәзифәләрә вә фунгсијаларә ујғун оларәг китабхананын јени шә'бә вә бөлмәләри јарадылмыш, филиаллары ачылмышдыр.

1967-чи илдә РЕТК-нын Бақы шәһәриндә Республика Патент Фонду (РПФ) филиалы вә ондун сонрақы илдә исә Республика Стандартлар Фонду (РСФ) филиалы тәшкил едилмишдир (4). Республиканын мүхтәлиф сәнаје сәһәләриндә фәалијјәт кәстәрән идарә вә мүәссисәләрин, тәшкилатларын вә јарадычылыглә мәшғул олан ајры-ајры шәхсләрин патент сәнәдләринә олан тәләбатыны өдәмәк үчүн јарадылан бу филиаллар республикада јекәнә патент вә стандартлар фондудур. Республика Патент Фонду Азәрбајчан Республикасынын мүәссисә вә тәшкилатлары үчүн бүтүн нөв патент тәдгигаты апармағын ваһид базасыдыр. һазәрда РПФ дүнјанын 30-дан чоһ өлкәсиндән алынмыш патент сәнәдләри, харичи ихтиралар һаггында библиографиг вә репертуаринформасијалар, дикәр Информасија нәшрләринин сајы 17 милјон чап ваһидиндән чоһдур. 70-80-чи илләрдә һәр ил орта һесабла

РПФ-на 500 мин нүсхәжә гәдәр сәнәд дахил олурду(3).

Республика Патент вә Стандарт Фондлары јарандыгдан сонра бүтөвлүкдә РЕТК-нын сәнәд фонду сүр'әтлә артарак бир нечә илдән сонра Азәрбајчанын ән нәһәнк сәнәд фондуна малик олан ири, апарычы китабханасына чеврилмишдир.

Сон мә'лумата көрә (01.01.2000-чи ил) РЕТК-нын үмуми сәнәд фонду 19.767.065 чап ваһиди тәшкил едир. Ондан 17.283.074-ү патент сәнәдләри олуб РПФ-да, 928.552-си норматив-техники сәнәдләр ССРИ вә харичи өлкәләрин, Азәрбајчан Республикасынын дәвләт стандартлары, идарә вә мүәссисә стандартлары техники шәртләр вә с.) олуб РСФ-да сахланылып(23).

РЕТК -нын икинчи ири филиалы олан РСФ-да бүтүн категорија стандартлары (ССРИ вә харичи өлкә стандартлары, техники шәртләр, нормалар, республика вә мүәссисә стандартлары вә с.) вардыр. РСФ-да норматив-техники сәнәдләрдән әлавә хејли мигдарда сәнәје катологлары вардыр ки, бу да харичи өлкәләрин бүтүн сәнәје саһәләрини әһатә едир. Республиканын јеканә норматив-техники сәнәд (НТС) фонду мүхтәлиф әләмәтләринә көрә ајры-ајры нөмрәли, предмет, әлифба вә системли натологларда там шәкилдә әкс етдирилир вә кениш охучу күтләсинин, республиканын ајры-ајры идарә вә тәшкилатларынын истифадәсинә верилир.

РПФ вә РСФ-нун кениш оху заллары вардыр вә онлар сүрәтчыхарма, чохалтма техникасы илә тәмир едилмишдир.

РЕТК-нын филиаллары илә бирликдә 1999-чу илдә 21.523 нәфәр охучуја хидмәт етмиш вә онлара 897.530 нүсхә мүхтәлиф нөв елми-техники әдәбијјат вә сәнәдләр вермишдир(23). Китабхананын Нахчыван Мухтар Республикасында вә Кәнчә шәһәриндә филиаллары фәалијјәт көстәрир.

Китабхананын 1972-чи илдән депозитар фонду јарадылмыш вә республика сәнәјесинин мүхтәлиф саһәләринә даир аз истифадә едилән, лакин гижмәтли олан елми-техники әдәбијјат орада сахланылып вә охучуларын соргуларына әсасән онларын истифадәсинә верилир. Сон мә'луматлара көрә депозитар фондда 11 милјон нүсхәдән чох сәнәд сахланылып(3).

70-80-чи илләрдә РЕТК-нын фондуна һәр ил орта һесабла 750 мин нүсхәжә гәдәр мүхтәлиф нөв елми, техники әдәбијјат вә диқәр сәнәдләр дахил олурду. Китабханаја дахил олан әдәбијјатын мүәјјән һиссәсини дүнјанын 18 харичи өлкәсиндән алмыш әдәбијјат тәшкил едирди. 80-чи илләрин сонунда РЕТК-нын фондунда 120 мин нүсхәжә гәдәр харичи елми-техники әдәбијјат олмушдур(3).

Мүһарибәдән сонракы илләрдә төкчә РЕТК-нын статусу,

структуру, фонду вә диқәр хидмәт көстәричиләри дејил, онун ихтисаслы китабханачы кадр потенсиалы көклу шәкилдә дәјишилмиш вә китабханачыларын сајымүһарибәдән сонракы дөврлә (1946-чы ил) мүгајисәдә 10 дәфә артмышдыр. Һазырда РЕТК-да 150 нәфәрә гәдәр јүксәк ихтисаслы милли китабханачы кадрлар чалышыр(23).

20-чи илләрдән башламыш 50-чи илләрә гәдәр олан дөврдә РЕТК-да јалныз башга милләтләрин нүмајәндәләри чалышмыш вә онларын чохунун хүсуси али ихтисас тәһсили олмамышдыр. Лакин Һазырда РЕТК-да чалышан китабхана ишчиләринин 60 %-нин али вә хүсуси орта ихтисас тәһсили вардыр. Бу да китабхананын јүксәк сәвијјәдә фәалијјәтинә вә охучулара хидмәт ишинин елми әсасда тәшкилинә тә'минат јарадыр. Булә јүксәк ихтисаслы китабханачы кадр потенсиалына малик олан РЕТК 80-чи илләрдә һәр ил "РЕТК-нын јазылдыгы харичи дөврү нәшрләрин көстәричиси"-ни вә М.Ф.Ахундов адына Республика Дөвләт Китабханасы илә бирликдә "Азәрбајчан Республикасы китабханаларына дахил олан харичи дөврү нәшрләрин топлуг катологу"ну нәшр едирди.

РЕТК "Тибб, техника, тәбиәт елмләри вә кәнд тәсәррүфаты үзрә харичи әдәбијјатын комплекләшдирилмәси үзрә координасија планы"на әсасән республикада харичи журналлара абунәнин әлагәләндиричи мәркәзи ролуну ојнајырды. Һәмчинин республикада елми-техники китабханаларын арасында әдәбијјатын бөлүшдүрүлмәсини тәшкил едир вә бу мәгсәдлә илдә 6 дәфә "РЕТК-нын вә Азәрбајчан Республикасы елми-техники китабханаларынын мүбадилә фондларында олан әдәбијјатын көстәричиси"ни нәшр едирди вә с. Чох тәәссүф ки, бүтүн бунлар 90-чы илләрдә тамамилә дајандырылмышдыр.

РЕТК 70-80-чи илләрдә орта һесабла һәр ил 450 мөвзу үзрә республиканын партија вә дәвләт органларына, чүәссисә вә тәшкилатларына хидмәт көстәрир, сәркиләр ачыг бахышлар вә информасија күнләри тәшкил едирдисә, Һазырда онларын сајы 10 дәфә азалмышдыр. Китабханаја дахил олан әдәбијјатла охучулары оператив таныш етмәк үчун рүбдә бир дәфә "РЕТК-ја дахил олан китабларын информасија көстәричиси" нәшр едилди.

РЕТК Азәрбајчан Елми-Тәдгигат Елми-Техники Информасија Институту (АЗЕТЕТИ) илә бирликдә информасијанын сечилмиш јайылмасы (ИРИ) системини автоматлашдырмышдыр.

Китабхана 1976-чы илдән китабхана-библиографија проселәринин автоматлашдырылмасы саһәсиндә елми-тәдгигат ишләри апармыш, 1982-чи илдән китабхана хидмәтинин бә'зи мәсәләләри үзрә ("Охучу соргуларынын тәһсили", "Абонент").

“КАА”) автоматлашдырылмыш системи ишләнмиш вә сонран бүтүн бу мәсәләләр бир сыра объектив вә субъектив сәбәбләрден дајандырылмышдыр.

РЕКТ гејд олунан бу кениш, чохтәрәфли фәалијјәти илә бәрабәр республиканын 150-јә гәдәр елми-техники китабханасына елми-методик рәһбәрлији вә көмәклији дә һәјата кечирирди. КАА үзрә мүхтәлиф мөвзуларда республиканын вә республикадан кәнарда идарә вә мүүссисәләрә орта һесабла һәр ил 150-180 сәнәдин сүрәти вә јүзләрлә китаб кәндәрилирди. Лакин, бүтүн бунлар чох тәәссүф ки, 90-чы илләрә гәдәр олмушдур.

РЕТК-нын фондуну там әкс етдирән зәнкин каталог вә картотека системи јарадылмышдыр вә о даим тәкмилләшдирилир. Бу да охучуларын китабхана фондундан сәмәрәли истифадә етмәси үчүн лазыми шәраит јарадыр. Азәрбајчан Республикасы өз мүстәгиллијини 90-чы илләрин әввәлләриндә бәрпа етдикдән вә Советләр бирлији дағылдыгдан сонра Азәрбајчанын ичтимаи, сијаси, социал-игтисади һәјатында баш верән көклү дәјишикликләр зәмининдә јаранан бәһран чәмијјәтин бүтүн фәалијјәт сәһәләринә, хүсусилә дә китабхана ишинә чидди зәрбәләр вурмушдур. Бунун бариз нүмунәсини Азәрбајчанын ән нәһәнк информасија еһтијатларына малик РЕТК-нын тимсалында көрмәк олар.

90-чы илләрин әввәлләриндән РЕТК-нын нормал фәалијјәти үчүн лазыми вәсаит ајрылмадығындан онун технолоји процесләринин автоматлашдырылмасы истигамәтиндә апарылан ишләр дајандырылмыш, китабхана үчүн нечә илләр әрзиндә вәд едилмиш бинанын иншасы сөз олараг галмышдыр. Она көрә дә китабхана да Бакы шәһәринин ајры-ајры әразиләриндә 3-4 бинанын алт мәртәбәләриндә јерләшмишдир вә онларын һамысынын әсаслы тә’мирә, јени, мүасир китабхана техникасына вә аваданлыгларына бөјүк еһтијачы вардыр.

80-чи илләрлә мүгајисәдә һазырда РЕТК-нын фондуна дахил олан јени елми-техники әдәбијјатын вә мүхтәлиф информасија дашыјычыларынын мигдары 15-20 дәфә азалдылмышдыр. Бу да РЕТК-нын зәнкин информасија еһтијатларынын касадлашмасына, е’тибарлы информасија тә’минатынын азалмасына сәбәб олур. Бүтүн бу факторлар нәтичә е’тибарилә НТНР-нын тимсалында Азәрбајчан Республикасы сәнаје комплексинин информасија еһтијатларыны сарсыдыр вә ону ифлич вәзијјәтинә салыр.

XXI әсрин астанасында бир чох инкишаф етмиш вә инкишаф етмәкдә олан өлкәләр чәмијјәтин информасијалашдырылмасыны дәвләт програмыны гәбул етмиш вә ону тәркиб һиссә-

си кими китабханаларын мүасир информасија техникасы вә технолокијасы әсасәндә инкишафына приоритетлик верир.

Лакин, тәәссүф һисси илә гејд едилмәлидир ки, өз мүстәгиллијинин онунчу илини јашајан Азәрбајчан Республикасында бир сыра фәалијјәт сәһәләриндән фәргли олараг китабхана иши сәһәсиндә бу күнә гәдәр дәвләт сәвијјәли һеч бир програм, лајиһә ишләнмәмишдир. Азәрбајчан Республикасы Милли Мәчлисинин “Китабхана иши һаггында” 1998-чи илдә гәбул етдији гануна “Китабханаларын өзәлләшдирилмәси һаггында” гејри-һуманист маддәнин (11-чи маддә) әлавә едилмәси факты вә с. һазырда дәвләтин вә ганунверичи органын китабхана ишинә олан мүнәсибәтини әкс етдирән әсас характерик чәһәтләрдир.

Мәһз белә бир мүнәсибәтин нәтичәсидир ки, өлкәнин информасија еһтијатларынын формалашдырылмасында мүһүм јери вә ролу олан билик хәзинәсинин - РЕТК-нын 80 иллик јубилеји дәвләт рәсмләрини марагландырмыр. Белә бир сојуг мүнәсибәт тәбии олараг китабхана ичтимаијјәтинин әһвал-руһијјәсинә вә онларын пешә фәалијјәтинә өз мәнфи тә’сирини көстәрир. Бизчә, бүтүн бу арзуолунмаз просесин дајандырылмасы үчүн илк нөвбәдә ашағыда гејд едилән мәсәләләрин мүсбәт һәлли көрәкдир:

- Илк нөвбәдә Азәрбајчан Республикасынын ән нәһәнк информасија еһтијатларынын сахлајычысы кими РЕТК-нын статусуна ујгун олараг хүсуси програмын ишләнмәси вә реаллашдырылмасы үчүн дәвләт тәҗминатынын јарадылмасы.

- Азәрбајчан Республикасынын “стандартлашдырма” вә “патент” һаггында ганунларынын маддәләринин реаллашдырылмасы истигамәтләринә ујгун олараг бир чох өлкәләрдә олдуғу кими РЕТК-нын филиаллары олан Патент фондунун базасында - Республика Патент Техники Китабханасы, Стандартлар Фондунун базасында - Республика Стандартлар Техники Китабханасы мүстәгил республика китабханалары кими тәшкили Азәрбајчанда мүвафиг сәһәләрин инкишафына вә онларын лазыми информасија еһтијатларынын долғунлуғуна тә’минат јаратмыш олар.

- РЕТК-нын чохпрофилли, зәнкин елми-техники әдәбијјат фондуна малик олдуғуну вә онун јеринә јетирдији функцијаларын милли китабханалара хас олдуғуну нәзәрә алараг она Азәрбајчан Республикасынын Милли Техники Китабханасы статусунунун верилмәси мәгсәдә ујгундур вә бу онун мадди-техники базасынын мөһкәмләндирилмәсинә вә бејнәлхалг әләгәләринин инкишафына вә бир чох проблемләрин һәлли јолларынын асанлашдырылмасына көмәклик едә биләр.

ƏDƏBIJAT

1. Бахшалиев З. Азербайжан Нефт сәнајеси техникы китабханаларынын инкишафы (1920-1950) // китабханашунаслыг вә библиография. - 2000. - N 1. - С. 24-37.
2. Мамедов Г.Д., Жукова Н.М. История развития современного состояние научно-технических библиотек Азербайджанской ССР // Науч. и техн. б-ки СССР. - 1977. N II. - С. 3-5.
3. Мамедов Г.Д., Чубабрия Л.В. Республиканской научно-технической библиотеке Азербайджана - 60 лет // Науч. и техн. б-ки СССР. - 1990. - N 1. - С. 43-47.
4. Республиканская научно-техническая библиотека. - Б., 1980. - 16 с.
5. Техническая пропаганда в Азнефти // Азерб. Нефтяное Хозяйство. - 1932. - N 8-9 & - С. 97-99.
6. Хәләфов А.А. Азербайжанда китабхана ишинин тарихи. - Б.: Азәрнәшр, 1974. - С. 130-132.
7. Четверть века центральной НТБ // Азәрб. Нефтяное хозяйство. - 1955. - N 80. - С. 28-30.
8. АРДА, фонд 1610, сиж. 3, ваһид, сах. 90. - С. 99.
9. АРДА, фонд 1610, сиж. 10, ваһид, сах. 467. - С. 15.
10. АРДА, фонд 1610, сиж. 10, ваһид, сах. 475. - С. 35.
11. АРДА, фонд 1610, сиж. 10, ваһид, сах. 592. - С. 105; 118-119.
12. АРДА, фонд 1610, сиж. 10, ваһид, сах. 667. - С. 127.
13. АРДА, фонд 1610, сиж. 10, ваһид, сах. 812. - С. 69-70.
14. АРДА, фонд 1610, сиж. 10, ваһид, сах. 869. - С. 52-58.
15. АРДА, фонд 1610, сиж. 11, ваһид, сах. 15. - С. 307.
16. АРДА, фонд 1610, сиж. 16, ваһид, сах. 16. - С. 26-27.
17. АРДА, фонд 1610, сиж. 16, ваһид, сах. 28. - С. 110.
18. АРДА, фонд 1610, сиж. 16, ваһид, сах. 42. - С. 15.
19. АРДА, фонд 1610, сиж. 16, ваһид, сах. 53. - С. 30; 206.
20. АРДА, фонд 1610, сиж. 19, ваһид, сах. 333. - С. 30.
21. АРДА, фонд 1637, сиж. 4, ваһид, сах. 337. - С. 107; 109-110.
22. АРДА, фонд 1637, сиж. 4, ваһид, сах. 338. - С. 204; 255.
23. Республика Елми-Техники Китабханасынын 1999-чу ил һесабаты. - 11 с.

З.БАХШАЛИЕВ

Республиканская Научно-Техническая Библиотека: история развития, современное состояние и перспективы

РЕЗЮМЕ

В статье показано отношение к имеющимся в литературе по сей день данным различных авторов относительно истории возникновения Республиканской Научно-Технической Библиотеки (РНТБ) и обоснована история возникновения библиотеки на архивных данных. Так, по сей день авторы отмечали, что РНТБ была организована в 1930 году на базе маленькой библиотеки клуба "Нефтчиляр" в качестве Центральной технической библиотеки нефтяной промышленности. Исходя из эьглл факта в первые в 1955 году был отмечен 25-летний юбилей библиотеки, в исследующие годы несколько округленных дат, а в декабре 2000 года был отмечен 70-летний юбилей РНТБ.

В статье эти факты подробно анализируются, основываясь на имеющиеся архивные данные и подтверждается, что основа Центральной технической библиотеки нефтяной промышленности была заложена в середине 1920 года. В 1924-1930 годах Центральная техническая библиотека действовала в составе клуба "Нефтчиляр".

В 1930 году после прокрашения деятельности елуба "Нефтчиляр" библиотека была возвращена в подчинение производственного объединения "Азернефть" и превращена в Центр, обеспечивающий библиотечное обслуживание всех работников нефтяной промышленности.